

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟΣ ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Μετὰ τὸ ἐν ταῖς στήλαις ταύταις εἰς δύο συνεχῆ φύλλα δημοσιευθὲν ἑκτενὲς ἄρθρον καὶ μετὰ τὴν ἐν τῇ «Ἐστία» μακρὰν ἀναλυτικὴν κρίσιν τοῦ φίλου Κωστῆ Παλαμά, θὰ ὑπέθετε τις ὅτι ἀρκετὰ ἐλέγχθησαν περὶ τῶν ἀρτι ἐκδοθέντων «Ποιτικῶν Ἔργων» τοῦ ἐξόχου κερκυραίου ποιητοῦ Μαρκοῦ. Ἀρκετὰ, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται σήμερον παρ' ἡμῶν ἡ φιλολογικὴ ζῶη καὶ κίνησις. Διότι τὸν Μαρκοῦν ἄλλως βεβαίως θὰ κρίνη καὶ ἄλλοίως περὶ αὐτοῦ θὰ ὁμιλήσῃ ἡ μέλουσα φιλολογικὴ γενεά, ἡ ὁποία θὰ ἔλθῃ—ἂν πέρωται νὰ ἔλθῃ— διὰ ν' ἀποτρίψῃ ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἀρχομένου νεωτέρου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τὴν ρυπαρότητα τῶν μέχρι τοῦδε νηπιωδῶν αὐτοῦ χρόνων καὶ νὰ λαλήσῃ τὴν ἀληθῆ γλῶσσαν τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ πνεύματος. Εἶνε ὁμῶς ἀνάγκη καὶ τὸρα ἀκόμη νὰ προστεθοῦν ἐνταῦθα ὀλίγαι λέξεις, σχετικαὶ πρὸς τὴν ὑποδοχὴν ἧς ἔτυχαν τὰ ποιήματα αὐτὰ παρὰ τῆ συγχρόνῳ ἑλληνικῆ κοινωνίᾳ. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ λέξεις αὗται δὲν γράφονται διὰ τοὺς συγχρόνους αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ πληροφορηθοῦν εἰς ποῖον πνευματικῆς ἀναπτύξεως σημεῖον ἐξήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς διατέλει ἡ πατρις αὐτῶν. Λαμβάνομεν λοιπὸν τὴν τιμὴν νὰ πληροφορηθῶμεν τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος μεταγενεστέρους ὅτι τῶν ποιημάτων τοῦ αἰδοῦ τοῦ «Ὀρκου» καὶ τοῦ «Παραπόνου Πεθαμένης», περὶ τοῦ ὁποίου ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἔχομεν τὸ θάρρος νὰ φηροῦμεν ὅτι θὰ θεωρηθῇ ὑπὸ τῶν αὐτῶν μεταγενεστέρων ὡς ὁ μᾶλλον ἐκ τῶν ἕως τὸρα φιλοδοξησάντων ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι τὸν τίτλον τοῦτον προσηγγίνας πρὸς τὸ ἰδεῶδες ἀληθοῦς καὶ τελείου ποιητοῦ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκδόσεως τῶν, ἐν Ἀθήναις, τῇ πολιτικῇ καὶ διανοητικῇ πρωτευσίᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἑλληνισμοῦ, τῷ κυρίῳ κέντρῳ πάσης ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ τῶν ἡμερῶν μας κινήσεως, τῇ ἐστία ἐν ἣ συγκεντροῦται τὸ ἄνθος τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας καὶ τῇ ἔδρᾳ τῆς κοινωνικῆς καὶ παντοίας ἄλλης προόδου τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἐκ τῶν «Ποιτικῶν Ἔργων» τοῦ Γερασίμου Μαρκοῦ ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα τὸ ὅλον τ ἔ σ σ α ρ α (ἀριθμὸς 4), κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀναλαβόντος τὴν πώλησιν αὐτῶν βιβλιοπώλου Γεωργίου Κασδόνη. Ἐκ τῶν ἀντιτύπων τούτων ἐν ἠγόρασεν ὁ κ. Σπυρίδων Γ. Βελέντζας δικηγόρος, ἕτερον ὁ ποιητῆς τῶν ἐπαινεθέντων «Ἀγροτικῶν» καὶ συνεργάτης μας κ. Κ. Κρυστάλλης, τὸ τρίτον ἓνας παπᾶς, καὶ τὸ τέταρτον ἄλλος τις, οὗτινος τὰ χαρακτηριστικὰ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν δυστυχῶς. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀγοραστῶν τούτων παραδίδομεν ἐπίτηδες εἰς τὴν ἀθανασίαν, τιμῆς ἕνεκεν. Δὲν γνωρίζομεν, καὶ ἀμφιβάλλομεν σφοδρῶς, ἂν μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν γράφομεν ἐπωλήθη καὶ ἄλλο κανὲν ἀντίτυπον, ἂν ἀπετελέσθη πεντάςτουλάχιστον. Διὰ νὰ ἐννοηθῇ δὲ καλῶς ἡ σημασία τοῦ πράγματος, κρίνομεν ἐπαναγα-

κες νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὀλίγον καιρὸν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν ποιημάτων ἐκάλει εἰς ἑσπερίδα ἐν τῷ «Παρνασσῷ» τὸ κοινὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὠμίλει εἰδικῶς διὰ μακρῶν περὶ τοῦ Μαρκοῦ γνωστὸς δημοσιογράφος, ἀσχοληθεὶς προπάντων εἰς τὸ νὰ παραθέσῃ πλείστα ἐκτενῆ ἀποσπάσματα τοῦ κυριωτέρου ποιήματος αὐτοῦ, τοῦ «Ὀρκου», ἐκ τῶν ὁποίων πᾶς τις ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ἀριστα περὶ ὁποίου τινὸς ποιητοῦ ἐπρόκειτο. Εἰς τὴν ἑσπερίδα ταύτην παρίστατο τὸ ἀφρόγαλον τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων στρωμάτων του, πολυπληθεῖς. Τὴν ἀπαγγελθεῖσαν διατριβὴν ὁ δημοσιογράφος ἐτύπωσεν εἰς ἰδιαιτέρον φυλλάδιον μετ' ὀλίγον, διανεμηθὲν εἰς ὑπερχίλια σχεδὸν ἀντίτυπα ἐν τῇ πρωτευσίᾳ. Μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐξεδίδοντο τὰ «Ποιτικὰ Ἔργα», ἠρχισε δὲ δημοσιευομένη τακτικῇ περὶ τῆς πωλήσεως τῶν ἀγγελία εἰς τὰς ἐφημερίδας. Εὐθὺς ἀμέσως, ὅσῳ τὸ δυνατόν ταχύτερον, τὸ ἀνά χειρας περιοδικὸν ἀφιέρωνεν εἰς τὸν ποιητὴν τῶν τὰ γνωστὰ ἄρθρα, πρῶτον αὐτὸ μεταξὺ τοῦ τύπου. Ἀναγινώσκειται δὲ τὸ «Ἀττικὸν Μοῦσεῖον», μ' ὄλην τὴν νεαρότητα του, ὑπὸ μεγάλου καὶ καλλίστου μέρους τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Μετὰ ταῦτα, ἐπήρχετο ἡ κρίσις τῆς «Ἐστίας», ἥτις ὡς ἐκ τῆς μακροβιότητος αὐτῆς πρωτοστατεῖ λόγῳ διαδόσεως μεταξὺ τῶν ἑλλήνων περιοδικῶν, ἀναμφίβολον δὲ ὅτι τὴν ἐν αὐτῇ κρίσιν θ' ἀνεγνωσάν οἱ πλείστοι ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις δυναμένων ν' ἀναγινώσκωσι. Σημειωτέον ἐκτὸς τούτου, ὅτι ἐξαίρεσει τῶν κοινῶν ἀναγνωστῶν, ὑπάρχουν ἐν Ἀθήναις ἑκατοντάδες ὄλαι καθηγητῶν, δημοσιογράφων, λογίων νέων, πλουσίων ὁμογενῶν, πολιτευομένων, ἐπιστημόνων κλπ. κλπ., οἵτινες ἀξιοῦσιν ἰδιαίτερος ὄλωσ ὅτι ἐδαπτίσθησαν εἰς τὰ νάματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὅτι ἐνδιαφέρονται μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ περὶ τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῆς πατρίδος τῶν καὶ ἀναμνύονται διαφοροτρόπως εἰς αὐτήν. Κ' ἐν τούτοις, μεταξὺ ὧν αὐτῶν, εὐρέθησαν ἐκ τῆς εἰδησεως καὶ ἐκ τῶν λεχθέντων καὶ γραφέντων συγκινηθέντες καὶ σπεύσαντες νὰ τὰ ἀγοράσουν μόνον οἱ ἀνωτέρω 4 ἢ 5 κύριοι.

Ἄλλ' ἵνα γίνῃ ἔτι μᾶλλον δυνατὴ ἡ ἀντιλήψις τῆς ἐποχῆς ἐν ἣ ζῶμεν, καλὸν εἶνε νὰ σημειωθῇ ὧδε καὶ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ τύπου ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ. Λοιπὸν, ἐκτὸς τῆς ἐπὶ πληρωμῇ δημοσιευομένης ἐν αὐτοῖς ἀγγελίας καὶ τῶν ἐν τοῖς δύο περιοδικοῖς ἄρθρων, ἐκ τῶν μεγάλων καὶ κυριωτέρων ὁργάνων του, ἡ «Ἀκρόπολις», ἡ καυχωμένη ἐκάστοτε ὅτι παρακολουθεῖ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἐθνικῆς προόδου, ἡ ἀξιοῦσα ὅτι προϊσταται τῆς ποικίλης ἐν τῷ τόπῳ δράσεως, ἡ ἰσχυριζομένη ὅτι ἀείποτε ἀνεζητήσε τοὺς ἔχοντας ἐν ἑαυτοῖς στοιχεῖα δυνάμεως, πρωτοτυπίας καὶ ἀξίας ἀνδρας καὶ τοῖς παρέσχε τὴν συνδρομὴν αὐτῆς, ἡ ἀφιέρωσασα πρὸ τινος ὀλόκληρα ἄρθρα εἰς τὸν κάλλιστον ἄλλως στιχουργὸν καὶ πλείστας χρηστοῦ μέλλοντος παρέχοντα ἐλπίδας νεαρὸν Μάνον, δι' ὧν ἐν τε λά-

λιζε, διὰ νὰ ἐνθυμηθοῦμεν ὀλίγον καὶ τὸν «Πατριώτην», ὅτι ὁ ἀρτιγέννητος ἀειτιδεὺς διὰ δέκα στίχων οὐς ἔγραψε μέχρι τοῦδε ἔθηκε τίποτε ὀλιγώτερον ἢ αὐτὸς τὰς βάσεις τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, ἡ «Ἀκρόπολις» αὐτὴ περὶ τοῦ ἐξόχου κερκυραίου ἔγραψε πρῶτον μὲν ἓνα «Νέον καὶ Περίεργον»!!! ἀπὸ πέντε ἢ ἔξ ἀράδες, τελευταῖον δὲ καὶ εἰς τὰ «Ἀθῆναι-Πειρεὺς» τῆς μίαν ξαφνισμένῃν βεκλάμαν τῆς περὶ αὐτοῦ κρίσεως τοῦ Κωστῆ. Καὶ ἀκόμη πλέον τελευταῖον, ὁμιλοῦσα διὰ μακρῶν περὶ τοῦ Κ α ζ α μ ί α τ η ς, ἔβαλε καὶ μίαν ἄλλην ἀράδα διὰ τὸν Μαρκοῦν, καὶ τὸν εἶπε «μεγάλον» Ἄξιός ὁ μισθός της, τῆς παμμεγίστης! Μετ' αὐτήν, ἡ δημοειδὴς, ὁμότιμος καὶ ἀντίπαλος «Ἐφημερίς» ἔγραψε καὶ αὐτὴ εἰς ἐν «Ἀπ' Ἀθηνῶν» εἰς «Ἀθῆνας» ἐκ τῶν συνήθων περὶ τῆς «Ἐστίας», ἀναγγέλλουσα διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων τὴν ἰδίαν κριτικὴν, πληροφοροῦσα δὲ ταυτοχρόνως τὸ χαῖνον πανελληνιον ὅτι τὸν Μαρκοῦν, λέγομεν «τὸν Μαρκοῦν», ἀνεγνώρισαν ὡς ποιητὴν καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν τῇ πρωτευσίᾳ μεγάλοι αἰδοῖ,—πράγμα ὁμολογουμένως λίαν ἐκπληκτικόν. Ἡ «Νέα Ἐφημερίς» ἔγραψε καὶ ἐκείνη, πιστῇ εἰς τὰ χρονογραφικὰ καθήκοντά της, μίαν εἰδησοῦσαν. Καὶ αὐτὸ εἶνε ὅλον. Ὅσον διὰ τὰς ἄλλας, δὲν ἠξέυρω οὔτε ἂν τὰ ἀνήγγειλαν κἄν.

Συμπέρασμα ὧν τούτων θὰ ἐνόμιζε τις ὅτι παρὰ παντὶ αἰσθανομένην τὴν ἀκριθεῖ ἔννοιαν τῶν ἀνωτέρω ἔπρεπε νὰ εἶνε ἓνας καλὸς ἔμετος διὰ λογαριασμὸν ὄλης τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἰδίως τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Ἄλλ' ἡμεῖς ἀπεναντίας νομίζομεν ὅτι τὸ σύμπτωμ' αὐτὸ τῆς τοιαύτης πρὸς τὸν γέροντα ποιητὴν τῆς Κερκύρας συμπεριφορᾶς καὶ τῆς κοινωνίας αὐτῆς καὶ τοῦ ἐκπροσωποῦντος αὐτὴν τύπου εἶνε εἰς τὸ ἔπακρον εὐχάριστον, ὡς ἐρχόμενον λίαν καταλλήλως διὰ νὰ παρηγορήσῃ καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ ἐκείνους ὅσοι τυχὸν εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐν τῇ συγχρόνῳ Ἑλλάδι ζῶην, προικισμένοι μὲ τὴν ἐμφυτον ἔφεσιν ν' ἀφιερωθοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀναγενναμένων ἐν αὐτῇ γραμμάτων, διατεθειμένοι νὰ μὴ ἐξασκήσουν ποτὲ αὐτὴν ὡς ἀπλοῦν βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, καὶ βλέποντες ὅτι εἶνε ἠναγκασμένοι, ἀπέναντι τοῦ κρατοῦντος παγκοίνου βιοωτισμοῦ, νὰ διεξαγάγουν πρὸς τοῦτο τὸν ταχύτερον τῶν ἀγῶνων.

Μιχαὴλ Μητσάκης

EIKONEΣ

Γλυκεῖα ἀνάμνησις

Φυλλομετρεῖ βραδέως τὸ ἐμπροσθεν αὐτῆς λέγκωμα, ὅπερ κρατεῖ ἐλαφρῶς διὰ τῶν ὠραίων χειρῶν της. Τὸ φυλλομετρεῖ νωχελῶς, ἀνοικτὸν ἐμπρὸς της, καὶ διεξέρχεται τὰς σελίδας του ρεμδῆ. Καὶ ἐξαφνα, τίς οἶδε τί διέκρινε μέσα εἰς αὐτό, ἀγαπητὴν ἴσως εἰκόνα, στίχους ἴσως λησμονηθέντας, ὄνομα πιθανῶς ἀπλοῦν κανέν, καὶ μεῖδιμα συμπαθὲς διαστέλλει τὰ ρόδινα χεῖλη της, καὶ προσδλέπει μὲ ἐκφρασὴν ἠδέως μελαγχολικὴν ἄμα καὶ εὐθυμον, καὶ ἀνάμνησις γλυκεῖα